

Адыгэ маж

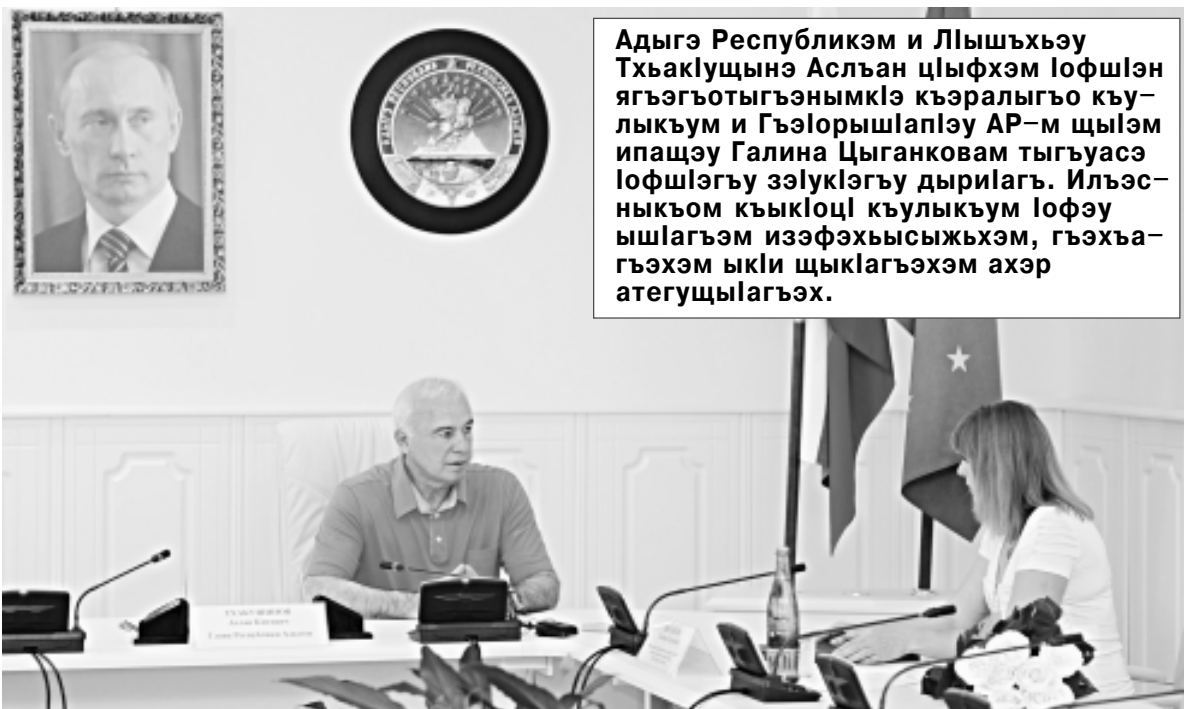
№ 141 (20156)

2012-рэ илэс

ГЪУБДЖ

БЭДЗЭОГЪУМ и 24-рэ

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэмрэ и Правительствэрэ ягъэзет

Адыгэ Республикэм и Лышхъуэ Тхьаклушынэ Аслъан цыфхэм Иофшэн ягъэгъотыгъэнымкIэ къэралыгъо къулыкъум и Гъэлорышлэу АР-м щылэм ипашэу Галина Цыганковам тыгъуасэ Иофшлэгъу зэлукIэгъу дырилагъ. Илэс-ныкъом къыклоцI къулыкъум Иофэу ышлагъэм изэфэхьысыжхэм, гъэхьа-гъэхэм ыкIи шыклагъэхэм ахэр атегушылагъэх.

— Иоф зымышлэу республикэм ис цыфхэм япчъагъэ нахь макIэ шлыгъэным ыкIи а лэ-

ныкъомкIэ къэуцурэ гумэкIы-гъохэр дэгъэзыжыгъээнхэм сыдигъуи тыналэ тетэгъэты, ар

типшгъэрэ шхьаIэу тэлъытэ, — къылуагъ Тхьаклушынэ Аслъан.

Лышхъуэм иофшлэгъу зэлукIэгъухэр

Галина Цыганковам къызэрэхигъэшыгъэмкIэ, непэрэ мафэм ехьулэу ИофшлэпIэ зымышлэу (учетым хэуцагъэхэр арых) Адыгеим исыр процент 1,7-рэ мэхьу е нэгъырэ 4638-рэ. 2011-рэ илэсым мыш фэдэ иуахьтэ ар процент 1,9-рэ хуштыгъэ. Цыфхэм ИофшлэпIэ чыплэхэр ягъэгъотыгъэнхэм, ахэм ябизнес къызэлуахын амал ялэным фэлорышлэрэ хэушхъэфыкIыгъэ программэхэм яшлуагъэкIэ республикэм мыш фэдэ гъэхьэгъэшлэхэр ышлынхэ зэрилэкIыгъэр ГъэлорышлэпIэм ипашэу къылуагъ. Къэгъэлэгъонэу ялэхэм тапэкIи ахагъахъозэ, цыфхэм Лышхъуэ афэхьунхэм Иоф зэрэдашлэ-щтым къыкIыгъэтхыгъ.

Цыфхэм ИофшлэпIэ ягъэгъотыгъэнымкIэ федеральнэ

къулыкъум игупчэ ипашэу Юрий Герций зыкIэтхъыгъэ рэзэныгъэ тхылыр илэс пчъагъэ хушгъуэ гъэхьэгъэшлэхэр ышлынхэ Иоф зышлэрэ, республикэм исоциальнэ-экономическэ зытэт нахьышлэ шлыгъэным дэлэжъэрэ АР-м и Лышхъуэ зэлукIэгъум къыщыратыжыгъ.

Социальнэ зэпхыныгъэм зегъэушъомбгъугъэным, АР-м ипрофсоюзхэм шлуагъэ къытэу Иоф зэрэдашлэрэм афэшI УФ-м ипрофсоюзхэм я Федерацие ипашэу иунашъокIэ бгъэхалхъуэ «За Содружество» зыфи-лорэр АР-м и Лышхъуэ Тхьаклушынэ Аслъан джащ фэдэу къыфагъэшъошагъ.

ТХЪАРКЪОХЪО Адам.

Сурэтыр А. Гусевым тырихыгъ.

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм

Илэсыбэ хушгъуэ гуетыныгъэ фыраIэу Иоф зэрэдашлэрэм, муниципальнэ образованию «Мыекъопэ районым» исоциальнэ-экономикэ хъхъоныгъэ ялахышхо зэрэхашыжэрэм ыкIи урысые предпринимательствэм и Мафэ ихэгъэуэфыкIын епхыгъуэ Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм и Щыгъу тхылъ афагъэшъошагъ:

— Агафонов Анатолий Николай ыкъом, унэ предпринимательым, мэкъумэщ хызмэ-шлэпIэм ипашэ;

— Орлов Георгий Арчил ыкъом, унэ предпринимательым;

— Шатлыкъо Анзор Сэфэрбий ыкъом, ООО-у «Щэ комбинатэу «Красноульскэр» зыфилорэм идиректор.

ЮНЫГЪУ-2012

МэфищкIэ — гектар мини 9,7-рэ

Республикэм мэкъу-мэщымкIэ и Министерствэ къызэритыгъэмкIэ, аужырэ мэфищым къыклоцI бжыхъэ коц гектар мини 9,7-рэ фэдиз Гуахыжыгъ. ПстэумкIи коц гектар мин 64,6-м ехъоу аугъоижьын фаем щыпцэу тыгъуасэ ехьулэу Гуахыжыгъэр гектар мин 58-м фэдиз хъазыр, ар аугъоижьын фаем ипроцент 89-рэ.

Районхэм коц гектар пчъагъу Гуахыжыгъэр ыкIи гектар телыгъуэ центнер пчъагъу къырахыгъэр: Теуцожьыр — 4039-рэ, 34-рэ, Красногвардей-

скэр — 9614-рэ, 31-рэ, Джаджэр — 17143-рэ, 30,9-рэ, Шэуджэ-ныр — 10498-рэ, 30,5-рэ, Кошхъаблэр — 11466-рэ, 23,2-рэ, Тэхьутэмыкъяуер — 1250-рэ, 21-рэ, Мыекъуапэр — 961-рэ, 16,9-рэ. Тыгъуасэ ехьулэу аугъоижьыгъэ коцым изы гектар центнер 28,8-рэ къырахи, тонн мини 169-м фэдиз къахыжыгъ.

ПстэумкIи фышхъэ лэжыгъэ гектар мин 78,3-м ехъоу республикэм къышагъэкIыгъэм щыпцэу бэдзэогъум и 23-м ехьулэу Гуахыжыгъэр гектар

мин 71,3-рэ. Ащ гектар телыгъуэ центнер 28-рэ къытыгъ, лэжыгъэ тонн мин 200-м фэдиз хъазыр къахыжыгъ.

Лэжыгъэр зыщылуахыжыгъэ гектар мин 42-м фэдизмэ уарзэр аупкIатэзэ комбайнхэм хыпкъым хатэкъуагъ. Ащ да-клоу хыпкъ гектар мин 32-м фэдизмэ ашъхъашъо тырагъэушъэбыкIыгъ. Республикэм пстэумкIи тыгъуасэ ехьулэу полупарэу къышалэтыгъэр гектар мини 5-м фэдиз хъазыр.

ЛЭХЪУСЭЖЪ
Хъаджэрэтбий.

Депутатхэм апай

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм ияпшыкIуенэрэ зэхэсыгъо 2012-рэ илэсым бэдзэогъум и 25-м зэлуагъагъ.

Иофыгъоу зэхэсыгъом зыщатэгущыIэщтхэм мы къыкIэлъы-кIохэрэр ахагъэхьагъэх: законопроектхэу «Шушлэ Иофшлэным къэралыгъо Лышхъуэ етыгъэным ехьылагъ», «Адыгэ Республикэм шыпсэурэ цыф куп заулэмэ социальнэ Лышхъуэ ятыгъэ-ным ыльэныкъокIэ Адыгэ Республикэм и Законхэм ащыщхэм зэхьокIыныгъэхэр афэшIыгъэнхэм ехьылагъ» зыфилорэрэм ятлонэрэу ахэплэгъэныр; законопроектхэу: «Адыгэ Республикэм бюджет Иофыр зэрэщызэхэщагъэм ехьылагъ», «Транспорт хэбзэлахыым ехьылагъ», «Адыгэ Республикэм хэдынхэмкIэ и Гупчэ коммиссие ехьылагъ», «Адыгэ Республикэм икьалэ, ирайон, хэдынхэмкIэ ячылпIэ коммиссиехэм яхьылагъ», «Муниципальнэ образованием ипашэу ихэдын ехьылагъ», «Адыгэ Республикэм имуниципальнэ образование хэдынхэмкIэ икоммиссие ехьылагъ», «Гъэсэныгъэм ехьылагъ», «Адыгэ Республикэм ис цыфхэмрэ чыплэу ащ ыубытырэмрэ ошIэ-джэмышлагъэ зыхэлъ чылопс ыкIи техногеннэ тхьамыклагъохэм ащыухъумэгъэнхэм ехьылагъ», «Жъэгъэузым земыгъэушъомбгъугъэным ехьылагъ», «ВИЧ-инфекциекIэ заджэхэрэм къыхэкIырэ узым Адыгэ Республикэм зыщыгъэушъомбгъугъэным ехьылагъ», «Адыгэ Республикэм инвестиционнэ Иофшлэныр зэрэщызэхэщагъэм ехьылагъ», «Къэралыгъо-унэ зэдэлэжыныгъэм ыльэныкъокIэ Адыгэ Республикэм икьэралыгъо политикэ ехьылагъ», «ЫпкIэ хэмылтэу юридическэ Лышхъуэ къыратыным ифитыныгъэу цыфым илэр гъэцкIэгъэным ехьылагъ» зыфилорэрэм зэхьокIыныгъэхэу афашыщтхэм яхьылагъэхэм апэрэ еджэгъумкIэ ахэплэгъэныр, Адыгэ Республикэм иминистрэхэм я Кабинет информациеу Адыгэ Республикэм и гидро-техническэ псэуалэгъэм языхьтэ ыкIи псыкIуным ахэр зэрэфэхьазыргъэм яхьылагъэр; Адыгэ Республикэм бжыхъасэхэм ялухыжыным зэрэщыкIорэм фэгъэхьыгъэр ыкIи нэмыкI Иофыгъохэр. Зэхэсыгъор сыхьатыр 11.00-м Жуковскэм ышIэкIэ щыт урамым тет унэу N 22-м щаублэшт.

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм и Тхьаматэ игуадзэу IЩЭ Мухьамэд.

Адыгэ Республикэм и Лышхъуэрэ Адыгэ Республикэм иминистрэхэм я Кабинетрэ гухэкIышхо ащыхъугъэ зэлэшлэрэ шIэныгъэлэжъу, профессорэу, педагогикэ шIэныгъэхэмкIэ кан-дидатэу, Адыгэ Республикэм шIэныгъэмкIэ изаслуженнэ Ио-фышлэшхоу Тамбий Джантыгъэ Мыхьамэт ыпхъур зэрэщы-мылэжыр ыкIи дунаим ехыжыгъэм иунагъорэ илахылхэмрэ афэтхъаусыхэх.

Ащыгъупшэхэрэп

тыгъэ Иошлэпхэм бэрэ ащашы, мэфэкI гъэнэфагъэхэм ахэм цыф жьугъэхэм шъхашэ ащыфашы.

Тхаклохэм, усаклохэм, тарихлэжхэм, сурэтышхэм, режиссерхэм, артистхэм альэкI къанэрэп — блэкIыгъэ Хэгъэгъу зэошхор шъыпкъэм готхэу агъэунэфы, къыралотыкIы, къагъэлъагъо.

Зэо тхыгъабэ АдыгеимкIэ зилэ тхаклоу, журналистэу, шIэныгъэлэжхэу, дзэкъулыкъушIэу, отставкам шылэ полковникэу **Сыджыхь Хьазрэтбый** итхылыкIэу «Герои России из Адыгеи» зыфиорэр лыхъужьныгъэу зэрихьагъэм пае дышгъэ Жъуагъор къызэрэратыгъэхэ Урысыем и Лыхъужьхэу (Адыгеим щышхэм) афэгъэхьыгъ. Уахътэу къыз-щафагъэшъошагъэм елгытыгъэу ахэм яхьылIэгъэ очеркхэр къызэкIэлъэкIох. Тхылыр ОАО-у «Полиграф-Юг» зыфиорэм къыщидэкIыгъ. Авторыр лъэшэу фэраз мылкъу IэпыIэгъу мы тхылым икыдэгъэкIынкIэ къыфэхъугъэу ОАО-у «Гиагинский молзавод» зыфиорэм игенеральнэ директорэу С. У. Гусейновым.

«Урысыем и Лыхъужьхэм ядышгъэ жъогъобын» зыфиорэ пэублэ гушыIэм тхылыр къызэлъухы. Ащ къыкIэлъэкIо Мэ-

зыхь Владимир, Вячеслав Доло-ниным, Федор Шикуновым, Владимир Семеновым, Евгений Осокиным, Цэй Эдуард, Николай Шевелевым, Анатолий Дорфеевым ящылэныгъэ ыкIи зэо гъогу къызылотыкIыхэрэ очеркхэр. Ахэтых мыхэм Хэгъэгъу зэошхом хэлэжъагъэхэр, ахэтых ныбжьыкIэхэу, нэмыкI зэо пльырыплэ чIыплэхэм бэмышIэу псэемыблэжхэу ащызэуагъэхэри.

Сыджыхь Хьазрэтбый итхылыкIэу Хэгъэгъу тарихым ыкIи Адыгеим итарихъ зыргъэушъомбгъугъ. УиблэкIыгъэ шIлэнымкIэ, уичIыплэгъу лыхъужьхэм уафэнэIосэнымкIэ, щылэныгъэу зынахь лъапIэ щымылэр пстэуми апае уухъумэныр зэрэкъын дэдэр, ау ялIыгъэ а зэкIэм акIылу ашIызэ лыхъужьхэр зэрэпсэхэрэр, мы тхылым дэгъоу къыщилотыкIыгъ. АР-м ныбжьыкIэ ИофхэмкIэ и Комитет нахь чаныгъэ хэлъэу Сыджыхь Хьазрэтбый итхылыр ныбжьыкIэ еджэпIэ зэфэшъхьафхэм алъыгъэIэсэу, Иофхьэбзэ зэфэшъхьафхэр тхылымкIэ зэхичхэмэ, лъэшэу ишIуагъэ къэкIоным тыщэгугъы.

МАМЫРЫКЪО Нуриет.
Сурэтым итыр: **ТХЫЛЪЫМ НАВТОРЭУ Хь. Сыджыхьыр.**

Я II-рэ дунэе заор зэкIэ цыфлэпкъымкIэ ащымыгъупшэжэ тхьамыкIагъоу къэнагъ. Лъыпсыбэу ащ шагъэчъагъэм чIыгуи, псыхъуи, мэзи зэлъыриIэгъагъ; зые хэмыкIодэгъэ закъуи ыцIэ къелогъуай, къэгъотыгъуай, ныхэм, дзэкIолIхэм яцIыф гупсэхэм янэпс мыухыжэ шъхьантэу ыгъэшъугъэхэр джыри гъушъыжыхэрэп... Ауми советскэ цыфхэм яхыгъэ-зыкIыныгъэ ихьатыркIэ Теклоныгъэр къыдахи, мамырныгъэр зэтырагъэуцожыгъэшгъ, шыкур!

Хэгъэгъур зыухъумэгъэ дзэкIолIхэр цыфхэм ащыгъупшэхэрэп, ахэм яугъу яунагъохэм, зышеджэгъэ еджаплэхэм, зылу-

Зыгъэпсэфыгъо уахътэр тыдэ шагъакIора?

Илъэсыр пштэмэ, цыфхэм нахьыбэу зысшагъэпсэфырэр гъэмэфэ уахътэр ары. Мары ащ иятлонэрэ мазэ макIо. Иошлэпхэм алутхэм анахьыбэр отпускым шылэ, студентхэм кIэлэеджакIохэм яканикулхэр рагъэжъагъэх. Тыдэ шагъакIора Адыгеим щыпсэхэрэм зыгъэпсэфыгъо уахътэ?

Туристическэ агентствэу Мыекъуапэ дэтхэм ащыщ горэм тызытеом къызэрэщытаIуагъэмкIэ, ауужырэ илъэсхэм IэкIыб къэралыгъохэм защызыгъэпсэфымэ зышIоигъор нахьыбэ хъугъэ. Дунэе экономическэ кризисэу илъэс зауIэкIэ узэкIэлэбжыкIэм цылагъэми зэрымгъэхъугъэхэр къыкIагъэтхыгъ. Агенствэм къызэрэщытаIуагъэмкIэ, Тыркуемрэ Грециемрэ анахьыбэу зыдакIохэрэр. Египет нахьыпэкIэ жьугъэу къыхахыштыгъ, ау ащ рэхъатныгъэу илгыгъэр укъуагъэ зыхъугъэм къышыублагъэу, зыпари кIожьырэп Iломи хъушт. Джащ фэдэу зеклоныр зикIасэхэм нахьыбэу Тайланд, Лаос, Вьетнам къызэпакIухъэ хъугъэ,

Прагэ, Италием зиуахътэ щызыгъакIомэ зышIоигъохэм япчъагъэ хэхъуагъ. Нахьыбэу лъэкI зилэхэм Мальдивы, Шри-Ланкэ, Доминиканскэ Республикэм защыгъэпсэфыныр къыхахы. НэбгыритIоу узэгъусэу ахэм ащыщ зыщыбгъэпсэфыным анахь макIэми сомэ мин 200 тефэ.

Зигъот нахь макIэхэм хы ШулIэ Iушгъом ичIыплэ нахь пыутхэр къыхахы. Цыфхэм яфэIо-фашIэхэр икъу фэдизэу зысшагъэпакIэхэрэм ауасэ IэкIыб къэралыгъо зызэрэщыбгъэпсэ-

фыштым тефэрэм нахь макIэп, нахьыбэуи къыхэкIы. Арышгъ, амал зилэхэм Европэм икъэралыгъохэр нахь къыхахы.

Агентствэм къызэрэщытаIуагъэмкIэ, Адыгеим икъушъхьэхэм защызыгъэпсэфымэ зышIоигъохэм япчъагъи хэпшIыкIэу ауужырэ илъэсхэм хэхъуагъ. Хьаджэхэу къушъхьэ тIуакIэр, Руфабогъ ипсыкъефэххэр, Лэгъо-Накъэ, Беловодьер арых нахьыбэу туристхэм къыхахыхэрэр. Ау, гухэкIми, ахэм защызыгъэпсэфыхэрэм анахьыбэр нэмыкI субъектхэм къэрэкIых. Тиреспублукэ щыпсэххэрэм отпускыр е каникулхэр зырагъажэхэкIэ, Адыгеир къабгынэ.

Къапэблэгъэ зыгъэпсэфыплэм зыщыфэхэу уахътэм зэрэнэсышгхэр ашIэшгъ арын фае нахь чыжъэу шылэр апэрэаплIэу къызкIыхахырэр. Арэу щыгми, Адыгеим ичIыплэ дахэхэм зыгъэпсэфыплэу ашагъэуцухэрэр лъэхъаным нахь диштэхэу зэтырагъэпсыхьэхэмэ, цыфхэм яфэIо-фашIэхэр нахьышIоу ашагъэпакIэхэмэ ахэм къащыуцурэр нахьыбэ зэрэхъуштым уехьырэхьышэжыныу щытэп.

ХЪУТ Нэфсэт.

ЯзэфыщытыкIэ агъэпытэшт

Адыгэ Республикэм и Очылхэм япалатэ и Совет ик-валификационнэ комиссие хэтхэр зыхэлэжъэгъэхэ игъэкIотыгъэ зэхэсыгъо бэдзэогъум и 19-м шылагъ. Очылхэм яобществэ иллыкIохэм анэмыкIэу зэхэсыгъом хэлэжъагъэх АР-м и Апшэрэ суд уголовнэ ИофхэмкIэ судебнэ коллегием итхьаматэу И. КIыкIыр, АР-м ипрокуратурэ иотдел ипашэ игуадзэу Р. ГьонэжыкIор, УФ-м иследственнэ Комитет и Гьэлорышлэплэу Адыгеим щылэм ипашэ игуадзэу А. Абрамян, нэмыкIхэри.

Иофхьабзэр къызэлъухыгъ ыкIи зэрицагъ АР-м и Очылхэм япалатэ и Президентэу Мамый Алый.

Зэхэсыгъом апэрэ упчIэу зыщытегушылагъэхэр судьяхэмрэ очылхэмрэ зэфыщытыкIэу зэфырылэр зыфэдэр ары. Сыда Iломэ судьяхэм ямырзэныгъэ гушыIэхэр очылхэм афагъазэу бэрэ къыхэкIы. ГушыIэм пае очылхэр судебнэ зэхэсыгъохэм игъом къаIуагъэхэрэр, ащ къыхэкIэу Иофыр зэкIахьан фаеу мэхъу. Ащ нэмыкIэу зэрэфэпэгъэхэ шIыкIэми уимыгъэразэу бэрэ къыхэкIы, ялофшIэн диштэу ахэр шIыгъэхэп.

Очылхэри судьяхэм зысшагъэмырзэхэ лъэныкъохэри къыраIотыкIыгъэх. Ахэр судебнэ Иофым изэхэфын игъом зэрэрамыгъажьэрэр, ар къызыхэкIырэр очылым игъом къэбар къызэрэIэкламыгъахэрэр, нэмыкIхэри. Джащ фэдэу судебнэ зэхэсыгъор мэфэ зауIэрэ зызэпагъэуIкIэ, очылым а уахътэм тефэу ежъми нэмыкI судебнэ зэхэсыгъо зэриIэмкIэ судьям макъэ регъэIу нахь мышIэми, ащкIэ зэзэгъыныгъэ къызэфагъотэу пIон пIэзкIышгъэп.

Зэхэсыгъом хэлэжъагъэхэм зэралгытагъэмкIэ, судьяхэмрэ очылхэмрэ зэфыщытыкIэу зэфырылэр процессуальнэ законодательствэм къыдихьамылытагъ нахь мышIэми, ежъхэм шъхьэ-

кIафэ къызыхагъэфэнышгъ, зэгурьложьхэзэ Иоф зэдашIэн фае.

Очылхэм ясэнэхьат ыльэныкъокIэ шылэ шапхьэхэр амыукъонхэу, сыд фэдэкии щытхэу хэлъэу ялофшIэн агъэцэкIэнэу Мамый Алый къэзэрэугъоигъэхэм къаджагъ.

Судым зэхифырэ уголовнэ Иофым хэлэжъэрэ очылхэм юридическэ IэпыIэгъоу аратырэм фэгъэхьыгъагъ ятлонэрэ упчIэу зэхэсыгъом къысшаIэтыгъэр. «Следствием ыкIи судым зэрэрамыгъажьэрэу судым зэхифырэ уголовнэ Иофым очылхэр къыхэлэжъэнхэ зэралгъэкIыштыр» зыфиорэ унашгъор 2011-рэ илъэсым тыгъэгъазэм и 7-м палатэм и Совет ыштагъ. Ащ къегъэнафэх очылхэм ядежурствэ играфик зыфэдэщтыр ыкIи судебнэ-следственнэ органхэм ахэм адэлэжъэнхэ, Иоф адашIэн зэралгъэкIыштыр.

Уголовнэ Иофым изэхэфын хэлэжъэрэ очылхэм яфитыныгъэхэр къэухъумэгъэнхэр, орган зэфэшъхьафхэм информацийнэ зэхыныгъэу адырIлэр гъэпытэгъэныр япшъэрылгъ шъхьалэу зэхэсыгъом хэлэжъагъэхэм зэдаштагъ.

КИАРЭ Фатим.

Уитарихъ зэгъашIэ, гъэлъапIэ

622-рэ илъэсым къышыублагъэу быслъымэн мэфэпчъыр шылэ хъугъэу алыгъэ. Ислъамым иэрэ иублапIи мы уахътэм къысшежъэ. Пегъэмбар Мухьамэдир Чабэм кыкIи Мединэм зыкIогъагъэр ары.

***

1561-рэ илъэсым Темрыкъо ыпхъоу Урысыем и Пачыхьагъэу Иван Грознэм шъхьэгъусэ фэхъугъагъэ Гошзунае урыс (христиан) диныр рагъэштагъ, цIэу Мария фаусыгъ.

***

1646-рэ илъэсым къэзэкъ атаманэу Сергей Пожарскэмрэ Муцал Черкасскэмрэ, нэбгырэ миних хъурэ улэшыгъэ отрядыр Iлэу, ошIэ-дэмышIэу Нурадин-Джэрые илагерь тебанэхи утын рахыгъ ыкIи зэхакъутагъ.

***

Илъэси 125-кIэ узэкIэлэбжымэ, (1887), бэдзэогъу мазэм, къуаджэу Хьакурынэхьаблэ лэжъэкIо-мэкъумэшчышIэхэм зэо-банэкIэ зыкысшаIэтыгъагъ, дзэкъулыкъухьыныр апшъэкIэ щыпсэхэрэ къушъхьэчIэс лъэпкъхэм апае къызэрэдагъэкIэрэр амыдэу. Ащ зэреджагъэхэр **Сэлдат зау.**

***

1883-рэ илъэсым зэлъашIэрэ бзэшIэныгъэлэжхэу, археологэу, СССР-м и АН иакадемикэу, Нэгумэ Шорэ иIофшIагъэхэм яушотакIоу, ахэр зэхэзыфыгъэу Иван Мещаниновыр къэхъугъ.

***

1829-рэ илъэсым апэрэу Иошхьэмафэ (Эльбрус) ышыгу цыфыр дэкIоагъ. Ар къэбэртаеу Хьащыр Кылар арыгъэ, тарихымкIэ апэрэу Иошхьэмафэ икъокIыплэ анахь лъэгъапIэ ыштагъ.

***

Бэдзэогъум и 27-м, 1922-рэ илъэсым Адыгэ автоном хэкур (джы Адыгэ Республикэр) зызэхашагъэр илъэс 90-рэ мэхъу.

Зыгъэхъазыргъэр МАМЫРЫКЪО Нуриет.

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм гухэкIышхо щыхъугъ Урысые Федерацием и Федеральнэ ЗэлукIэ и Къэралыгъо Думэ апэрэ ыкIи ятлонэрэ зэлугъэкIэгъухэмкIэ идепутатэу щытыгъэ ЦыкIу Казбек Аслъанбэч ыкIор зэрэщымылэжыр ыкIи зидунай зыхьожьыгъэм иунагъорэ илахьылхэмрэ афэтхъаусыхэх.

Гъэзетэу «Адыгэ макъэм» щылажъэхэрэм гухэкIышхо ащыхъугъ илъэс зауIэрэ гъэзетым Иоф щызышIагъэу, профессорэу Тамбый Джантыгъэ зэрэщымылэжыр ыкIи зидунай зыхьожьыгъэм иунагъорэ илахьылхэмрэ афэтхъаусыхэх.

ЮНЫГЪУ-2012

ЛИЭХЪУСЭЖЬ
Хьаджэрэтбий,
«Адыгэ макэ»
ижурналист.

ПСЫНКІЭУ, ЧІЭНАГЪЭ ФЭМЫХЪОУ ЛЭЖЫГЪЭР ІУТХЫЖЪЫН!

КІыхэшъ, лэжыгъэу къаҗыгъэу кузовым ратакьо (я 2-рэ сурэтым ар къегъэлабгъо). Ащи уеплэкырэп.

Автобус мыным шэджэгъуа-шхэ къызфизгъэхэ механизаторхэр комбайнэхэу къызэхуэцхэрэм къяхых, автомашинэхэу лэжыгъэр зезыщэштхэу шытхэми шоферхэр къарэкых. Коцыр псынкіэу угъоижыгъэн фашъ, шхэгъу уахтэр кӀако. Ар тэгъэфедэшъ, анахь комбайнер дэгъу-кӀэ зыцӀэ ралоу къытащӀлэгъэ кӀэлэ лӀагэм зэдэгущыӀэгъу кӀэкӀ дэтшы (я 3-рэ сурэтри къыте-тэхы).

— Сэ слэкъуацӀэр Бондарен-

Коц хьасэшхом комбайнитф къыщекӀокӀы

Т
Х
Ы
Г
Ъ
Э-
сурэт
р
е
п
о
р
т
а
ж

Теуцожь район администраци-ем мэкъу-мэщымкӀэ игъэорышӀа-пӀэ ипӀэщэ ХьадэгъэлӀэ Мэдждэ и «Нива» фыжкӀэ тещэ къуа-джэу Джеджэхьаблэ. Ащ шызэ-хэщэгъэ хьызмэтшӀлӀэ ин тегъэ-псыхьагъэу «Синдика-Агро» зы-фиорэм бжыхьасэхэм ялухыжын зэрэщызэхэщэгъэм зыщыдгъэгъ-уазэ тшӀоигъу. АпӀэу тылохьэ къод-жэгум ит хьамэ инэу коц сэмэ кӀыхьэхэр зыщызэгӀолхэм. Хьа-мэр Ионыгъом игупчэу зэрӀорэр тэрэзэу зэрэщытыр зэхуегъашӀэ ащ гъэбжэу теплэу иӀэм. Мыш Мэдждэ къыщызрегъашӀэ ко-цыр зышыуахыжырэ чыпӀэр.

Губгъоу тызэрыхьагъэм илӀэ-сым иуахтэ елгытыгъэу цы-фым, тыгъэм, чыгум акӀолӀэ зӀ-хэлъ шьосъ гъэнфэгъэ къыщи-лӀагъ. Сыдигъуи губгъом ите-плӀэ дахэ. Непэ ащ шызӀпӀэ-Іулъых къэгъэгъэ гъожь зӀпӀэ-жыужыкӀэ зыкӀыфӀпӀэгъэ ты-гъэгъэзэ хьасэхэр, шьхьэ тӀуры-тӀухэр къыздидзыгъэхэ натрыф-хэу лӀагъу зызышыгъэхэр саты-рэ занкӀэу зыщызэгӀотхэр. Ахэм

къаҗыгъэу зытырахы-жыгъэ чыгухэу шӀуцӀэрымэр зытырихэу ажыжыгъэхэр. Бжы-хьасэхэр зытырахыжыгъэ хыпк-хэми шьосъ гъожьэу ялагъэр комбайнэхэм «ащыхыгъэу» тра-кторхэр захэхьаштхэм кьежэх.

Джащ фӀдэ губгъоу зымыш-гъу гъэбжэульӀэм пхырыкӀырэ гъогум шӀуклаерэ тырӀчӀэшъ, Іо-ныгъом иаужырэ мафӀэхэр зы-щызӀкӀэлъыкӀохэр чыпӀэм ты-нэсы. Машинэ заулэ зыщызэхэ-тым тыкыщӀэуцу. НӀплӀэгъум къыридзӀрэм гур къегъатхэ. Коц гъожь хьэсэшхоу Италием къы-щашыгъэ комбайнэ дэгъу дӀдӀ-хэу «Лаверда» зыфиорэм фӀ-дитф зӀуж итхэу къыщекӀокӀых (ахэм апӀэрэ сурӀэтыр къатетэхы). МӀфӀэ фӀбӀэшхом тыгъэхьажы-хэсашхьэм шигъэджджӀурэм узыкӀоцӀырыплъыкӀэ, комбайнэ плъыжхэу зӀлӀыкӀохэр хы-шхом щесыхэрэ къухьэхэм афӀо-гъадэх.

ТыздӀщыт хьасапӀэм апӀэу къэ-сыгъэ комбайнитфур автомаши-нэу шытым ыбгъуитӀукӀэ къеуцо-

ко, сцӀэр Алевтин, — нӀІуасэ зыкытфешы.

— ИлӀгъэ тхьапш хъугъа ком-байнэ Іоф зырыпшӀэрэр?

— ИлӀгъэ 22-рэ хъугъэ Іоны-гъом сызыхӀалажӀэрэр. Аужырэ уахтэм «Лавердэм» сырӀалажӀэ. — Ащ ыпӀэкӀэ сьд фӀдэ ком-байна узытесыгъэр?

— «Дон»-м фӀд Іоф зӀрӀсшӀа-гъэр.

— А комбайнитфур сьдкӀэ зӀ-текӀыхӀэр?

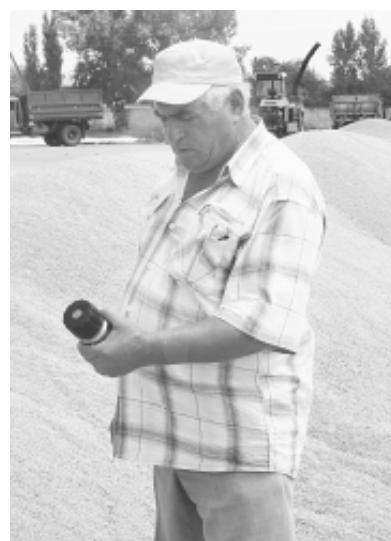
— УашӀор чыгум зӀрӀпӀчы-жӀэм фӀдӀэх ахэр. «Лавердэм» икабинэ зыфӀзгъэдӀщтыр сшӀӀ-рӀп, анахь зыщыфӀбӀэ уахтэм узыфӀе температурӀэр итӀу конди-ционерым къешы. Приборхэми гектар пчъагъэу Іупхыжыгъэри ащ къытыр лэжыгъэр зыфӀдӀ-зыри къагъэлабгъо. Фабуу шыӀэр зыкӀи къэмышӀӀэу мӀфӀэ реным гупсӀфӀу Іоф рыошӀӀэ. Ащ зы ма-фӀэм рыпшӀӀэн плӀӀэкӀыштым «Дон»-мкӀэ мӀфӀэ заулэ уы-

лӀышт. Псынкіэу, чӀэнагъэ ымы-шӀӀэу лэжыгъэр рылӀсэхыжы.

ТыздӀдэгущыӀӀфӀэ шӀджджӀуа-шхэр рагъажӀэ. НӀбгырэ заулэ автобус кӀоцӀым шӀшхэ, лагъэ-хэр алыгъэхэу ащ къыкӀыхы, хьам-пӀӀоу етӀысэхыгъэу шхӀӀӀӀӀ кӀэ-лӀэ заул (ахэм я 4-рэ сурӀэтыр къа-тетэхы).

Мы чыпӀэм тыщыӀокӀэ хьыз-мӀтшӀапӀэм иагронном шьхьаӀэу Тыгъужь Нурбий.

— Мыгъэ Іутхыжынынэу тӀа-гъэр коц гектар 1489-рэ, хьэ гектари 180-рэ, рапс гектар 815-рэ, — къытфӀеуатэ ащ. — Гектар тельгытӀу хьэм центнер 30 къытыгъ. Тирапс гектар 325-рэ кӀымӀфӀэ чыӀӀэм хигъӀӀодыкӀи, къӀӀӀӀӀ гектар 490-р Іутхыжы, гектар тельгытӀу центнери 9,5-рэ къытхыгъ. КоцӀу тыугъоижы-нынэу непӀэ ехуӀлӀэу (бӀдззогъум и 18-р ары тызшыӀагъэр) къытфӀ-нагъэр гектар 200. МӀфӀэ зытӀу тыщыкӀӀэгъажыр Іоныгъор ты-

ухынкӀэ.

— Шьуикоц сьда къызӀрӀ-шьотагъэр?

Къэнагъэр Іутхыжымэ гектар пӀпчъ къытыгъэр центнер 37-м лъыкӀӀхьанэу къытӀдзӀ, ар бжы-хьэми гъатхэми чыӀопсым изы-тетыгъэ къыдӀплъытӀэм макӀӀп. БӀмышӀӀу къешхыгъэ оцхьхэм апӀӀӀ Іутхыжыгъэ коцыр бӀкӀӀэ нахышӀоу къытӀтагъ. АпӀэ ты-угъоижыгъэ гектари 170-м гек-тар тельгытӀу центнер 46-рӀ, ащ ыуж Іутхыгъэ хьасэми центнер 40-м еху къатыгъ. Лэжыгъэхэм-кӀэ гъэр мыдгъугъэми, хьэми коцыми къарытхыгъэр мымакӀӀу тӀлыгъэ.

— Комбайнитфа бжыхьасэхэр зӀрӀушъухыжыгъэхэр?

— Комбайнэ пае тыкыанӀрӀп, тызыхэт фирмӀшхоу МӀыӀӀӀ Ібрахымэ зипащӀм бӀ комбай-нэ дӀгъоу иӀӀр. ТызыфӀештым фӀдиз ащ къытфекӀы. НепӀэ ком-байнитфым Іоф рытӀшӀӀэ, къыт-фӀнӀжыгъэмкӀэ ащ нахыбӀэ ти-щыкӀагъӀп.

— Зы ІофшӀӀэгъу мафӀэм лӀ-жыгъэ гектар тхьапшӀа Іушъухы-жырыр?

— Гектари 130-м къыщы-кӀӀрӀп.

— Шьоца коцыр?

— Комбайнэхэм къаҗыгъэр коцыр къабзӀшъ, ащ шыцӀ Іахъ-тӀцӀ, адрӀр зӀкӀӀэ тыхьамэ етӀ-гъуалӀӀ.

— Коц дӀгъуа къӀшъухы-жырыр?

— ЗӀкӀ пӀоми хъунэу гъомы-лапхӀэ зыхӀпшыкӀын плӀӀӀышт коцым фӀд.

— ЛӀжыгъэр зытешъухы-жырыр чыгум шьудӀалажы?

— Гектар мыным фӀдиз хьа-зыр тыжыуагъэ.

КъӀтӀлӀӀэгъугъэхэми къызӀхэт-хыгъэхэми тагъӀрӀзӀагъэу губгъом тыкыекӀыжышъ, яхьам тыкы-кӀолӀажы. Ащ ипӀӀӀэ ХьӀшхуа-нӀкьо АслӀан я 5-рэ сурӀэтыр къытетэхы.

— Іоныгъо мафӀэ къӀс лӀжы-гъэ тонн 350 — 400 тыхьамэ къы-техьэ. Ащ джы тельыр тонн ми-нишым фӀдиз хьазыр, — къе-Іуатэ ащ. — ЛӀжыгъэу къытфа-шӀӀӀр къабзӀ, мы тель самӀхэм шынӀӀгъаӀӀу ахӀӀыр шапхӀэм зынӀсыкӀӀэ псӀуалӀӀэхэм арытӀ-такъо. Коцым шыцӀ ащ, икӀыгъэ тхьамафӀэм тонн мин тыхьамэ ты-рашчыгъ. ЗыцӀфӀынӀу фаер макӀӀп.

Джащ тетӀу Іоныгъо мафӀэхэр ООО-у «Синдика-Агром» шызӀ-лӀыкӀуагъӀӀ, ашӀагъэм рыразӀ-хэу, чыгуӀӀӀжыхэм зигъо Іоф-шӀӀӀӀӀ лӀагъӀӀуатӀх.

Зэгурэлох, зэдэлажьэх

Клэзэгъаджэмэ уахэдаломэ, бэрэ зэхэхы «Курсхэм сашылагъ», «Сишлэныгъэм ахэзгъэхуагъ» алоу. Ары, илъэс кэс нэбгырипшл пчъагъэ нанотехнологиехэм ателытагъэу уахтэм диштэрэ шлэныгъэхэр кызылэклагъэхьанхэм фэшл курсхэм кыакуаллэх. Ахэм ащыц зы нэбгыри ыгъэзэжырэп клэзэгъаджэхэр аттестацие шыгъэнхэмклэ Къэралыгъо аттестационнэ кыулыкъом илофшлэхуэ Сихуэ Хьалимэтрэ Довгопол Мулиэтрэ ямыутэкыхуэ.

Бзылфыгъэ хуапхъэхэм яшлуагъэу кыагъахлорэм сыкытегушылэ сшлоигъу. Сихуэ Хьалимэтрэ Мырзэбэч ыпхуэр илъэс пчъагъэ хуагъэу ыгу етыгъэу исэнэхьат рэлажьэ. Клэзэгъаджэу курсхэм кыакуаллэхэрэм дахуэ апэгъоклы, адэмышхьахуэ Иоф адешлэ.

Щэджэгъо зыгъэпсэфыгъом тезгъафи сэ сызэклом, район зэфэштхьафхэм ащыц клэзэгъаджэхэм ятхылхэр зэригъэзафэхуэ сырихьыллагъ. Сыригъэблагъи, сигъэтлысыгъ. Уплэ горэ силэу сызэрыклуагъэр зесэгъашлэм, ежыр кысэллэу: «Мыхэр (тхылхэр) зые клэзэгъаджэхэм яавтобусхэр шлэхуэ лүкыжы-щтыхэшь, кысэжэх. Хуэнэу щытмэ, тлэклу кысажэба?»

Кызыгуры-луагъ Хьалимэтрэ ищэджэгъошхэ уахтэ тыригъэ-клуадзэ а мафэм Иоф зыкли-шлэштыгъэр. Мы бзылфыгъэм шлэ-

ужым егъэджэлэ-производственнэ комбинатом (МУК) шылэжьагъ. Гъэсэнэгъэм хэхьоныгъэхэр егъэшлыгъэнымклэ Гупчэм Иоф шишлагъ, МУК-м изавучыгъ, етланэ идиректорыгъ.

1997-рэ илъэсым кышгегъэжыгъэу клэзэгъаджэхэм яшлэныгъэ зышыхагъэхэр институтым иотделэу клэзэгъаджэхэр еджаплэхэм япашэхэмрэ аттестацие зышашыхэрэм ипэцагъ. 2004-рэ илъэсым кышгегъэжыгъэу Къэралыгъо аттестационнэ кыулыкъоу клэзэгъаджэхэр аттестацие зышашыхэрэм шыл.

Довгопол Мулиэтрэ (сэмэгумклэ) Сихуэ Хьалимэтрэ.

гъи гуклэгъуи хэлхы. Цыфэу кыеклуаллэхэрэм зэклом лэпылэгъу афэхуэ, ашлэн фаехэр, кызыклэупчлэхэр адэмышхьахуэ агуре-гъалох.

Ежым 1980-рэ илъэсым Мыекьопэ къэралыгъо институтыр кыуыгъ. Кошхьэблэ районым методистэу еджаплэм Иоф шишлагъ, нэ-

Бэ Иофэу илэр Хьалимэтрэ, бэ кыинэу ыльэгъурэри. Тызхэт илъэсым гъусэ лэпылэгъу кызырэфашыгъэм ар инэу ыгъэгъушлуагъ. Ар Довгопол Мулиэтрэ ары. Нэбгыритлур дэгъоу зэгурэло, ялоф агъэцаклэ, аттестацие зышлэрэ клэзэгъаджэхэм ялэпылэгъушлх.

ВЭРЭКЪО Светлан.

ПЕНСИЕХЭМКІЭ ФОНДЫМ ШЪУЩЕГЪЭГЪУАЗЭ

Ятлонэрэ тедзэгъур кыдэклыгъ

Урысые Федерацием Пенсиехэмклэ ифонд гурыт еджаплэхэм ыкли сэнэхьат зышарагъэгъотырэ фэшлыклэ кызылэуахыгъа еджаплэхэм яклэеджаклохэм апае гъэрэкло кыдыгъэклыгъэ тхылхуэ «Все о пенсии: для учебы и жизни» зыфиолорэм ятлонэрэ тедзэгъу джырблагъэ кыдэклыгъ. Ипчъагъэклэ ар миллионрэ мин 76-рэ мэхуэ. Урысые Федерацием исубъектхэм арыт еджаплэхуэ зыцлэ кьетлуагъэхэм албагъэлэсыным фэшл тхылхэр Пенсиехэмклэ фондым ичыллэ органхэм афаригъэцагъ.

Цыфхэм пенсие ыкли социальнэ шылакэм яхьыллэгъэ шлэныгъэхуэ ялэхэм ахэгъэхьогъэным фэгъэхьыгъэ Программэу УФ-м и ПФР ыгъэцкэжырэм тегъэпсыкыгъэу апэрэ тедзэгъур 2011-рэ илъэсым кыдэклыгъагъ. Гъэсэнэгъэ ягъэгъотыгъэным фэгъэхьыгъэ программэу ныбжыкълэхэм ателытагъэр ыгъэцкэжырэ, аныбжыклэ зынэсыхэклэ пенсиеу кьаратыштыр кызыхэкълэшт мылкъум изэлугъэ-клэн пшгъэдэклыжыныгъэ ахэлэу еклोलэнхэ зэрэфаер ныбжыкълэхэм зэхьэгъэшлэгъэным ехьыллэгъэ Иофыгуабэ ПФР-м зэшлуыгъ.

2011-рэ илъэсым Ионьгъом и 27-м Урысые Федерацием исубъект пстэуми цыфхэм пенсиехэм яхьыллэгъэ шлэныгъэ ягъэгъотыгъэным имэфэ Зейкл ащызэхашгъагъ. ПФР-м ичыллэ органхэм аспецалистхэр еджаплэхэм ашылагъэх, пенсие системэм зэхэцкэлэу илэр, аныбжыклэ зынэсыхэклэ пенсиеу кьаратыштыр кызыхахырэ мылкъур зэрэзлуагъэклэрэ шы-клэр клэеджаклохэм кьафалотагъ. Зэкломклэ еджэлэ мин 26-рэ фэди-зым ашылагъэх, факультатив шы-

клэм тетэу занятие ыкли лекции мин 65-рэ зэхашгъагъ, клэеджэ-кло ыкли студент миллионрэ мин 343-рэ еджэнхэм ахагъэлэжьагъ.

Программэм ыгъэнэфэрэ Иофыгъохэр агъэцкэжыкыхэзэ, ПФР-м ичыллэ органхэм «пчъэ зэлухыгъэхэр» ащызэхашгъагъэх. ПФР-м илофышлэхэм хьаклэу рагъэблэгъагъэх апшгъэрэ классхэм ащеджэхэр студентхэмрэ, экскурсиехэр зэхашгъагъэх, яупчлэхэм джэуапхэр аратыжыкыгъэх. Зэкломклэ экскурсие мини 4,5-рэ зэхашгъагъ. Къэлогъэн фае Программэм ыгъэнэфэрэ Иофыгъохэр агъэцкэжыкыхэзэ яшэнэрэ клэеджакло пэпчт лылэсынкхэ зэралэклыгъэр. Зылэ кьетлогъэ тхылхэр гурылогъошлоу гъэпсыгъэу, схемэхэр, сурэтхэр ыгъэфедэхэзэ, пенсиехэм апае мылкъу зэрэзлуагъэклэрэ шы-клэр, ПФР-м ыгъэфедэрэ програм-мэхэмрэ фэлэ-фашлэхэмрэ зыфэдэхэр кьелуатэ. Хэти шлэныгъэу зэригъэгъотыгъэр ыуплэклуужыны амал илэным фэшл, тхылхыны ыклэ-клэ тестхэр кышгетых.

Ятлонэрэ тхылхэр кыдагъэклы зэхуэм законхэм 2011— 2012-рэ илъэсхэм зэхьоклыныгъэхуэ афэхуэгъэхэр кыдалытагъэх. Урысые исубъектхэр кызырэкклэлэу-гъэхэр кыдалытэзэ, ятлонэрэ тхылхэр пчъагъэмклэ нахьыбэу кыдагъэклыгъ.

Цыфхэм пенсиехэм ыкли социальнэ Иофыгъохэм яхьыллэгъэ шлэныгъэхуэ ялэхэм ахэгъэхьогъэным фэгъэхьыгъэ Программэр сидэу-щтэу Адыгэ Республикэм щагъэцкэжыра? Ащ ехьыллэгъэ Иофыгъохэр фэшлыклэ зэхэгъэуцогъэ программэм тегъэпсыкыгъэу Адыге-им ипсэуплэхэм азыныкъом кы-

шымыклэу — еджаплэхэр зыдэтхэм ащызэшлуахыгъэх.

Тематическэ факультатив урокхэр ыкли лекциехэр мэзишым кыклогъэ зызэхашгъэхэм клэеджэ-кло 6653-рэ ыкли студент 1426-рэ Адыгеим шырагъэджагъ. Занятиехэр ыкли экскурсиехэр зэхашгъэхэзэ, УФ-м Пенсиехэмклэ ифонд ичыллэ учреждениехэм цыфымрэ къэралыгъомрэ зыдэхэлажьэхэзэ пенсиехэм апае мылкъу зэлугъэ-клэгъэным ехьыллэгъэ Программэм хуэцогъэным фэгъэхьыгъэ заявление 22-рэ, шлоклэ зимылэ пенсие страхованиемклэ страховой счетым иномер кьалыхыгъэным ехьыллэгъэ заявление 2147-рэ клэеджаклохэм кьатыгъ.

Ыпэклэ фэдэ шымылагъэу, пенсиехэм яхьыллэгъэ шлэныгъэхэр ныбжыкълэхэм ягъэгъотыгъэнхэм фэгъэхьыгъэ Иофыгъошхоу Пенсиехэмклэ фондым иорганхэм, Адыгэ Республикэм гъэсэнэгъэм-клэ ыкли наукэмклэ и Министерствэ, хэбзэ органхэм республикэм щызэрэхьагъэм шуагъэу кьатыгъэм кьэбарлыгъэлэс амалхэми аналэ тырадзагъ, а Иофым ехьыллэгъэ тхыгъабэ кыхаутыгъ.

Егъэджен-методическэ амалышлэхэм атегъэпсыкыгъэ ыкли теплэ дахэ зилэу кыдагъэклыгъэ тхылхэр лээшэу агу рыхыгъ, ыгъэрэзагъэх ыкли кыкълэупчлэх клэеджэкло ныбжыкълэхэм ямызакъоу, клэзэгъаджэхэри нахьыж лэужым иллыкълэхэри. А тхылхэр ипчъагъэклэ мини 3 хъоу гъэрэкло тиреспубликэ кыфарагъэшгъагъэмэ, мы илъэсым мини 3,6-рэ хъоу кытлэагъэлэсыгъ. Апэрэ тхылхым фэдэу, ятлонэрэми тиныбжыкълэхэр ыгъэрэзэнхуэ кыт-шлэшлы.

ПФР-м и Адыгэ республикэ Къутамэ ипресс-кыулыкъу.

НАЛО Заурбый Мыхьамэт ыкъу

Адыгэ Республикэм ишлэныгъэлэжьхэм гуэхэкл ин ащы-хуагъэ зылашлэрэ адыгэ шлэныгъэлэжьэу, общественнэ Иофшлэу, адыгэ лэапкъым зиужыжыныным лъапсэ фэзы-шыгъэмэ ащышыгъэу Налэ Заурбый Мыхьамэт ыкъо ыныбжэ илъэс 84-м итэу идунай зэрихьожыгъэр.

Налэ Заурбый Мыхьамэт ыкъор бэдззогъум и 15-м 1928-рэ илъэсым Урыхужэ чылэм, Къэбэртэе-Бэлъкьар Рес-публикэм и Урван район, кыдэхуахыгъ. 1954-рэ илъэ-сым кышчыублагъэу идунай ехьожыфэ нэс шлэныгъэ твор-ческэ Иофшлагъэу ащ илэхэр зышылэжьыгъэ Къэбэртэе-Бэлъ-кьар Республикэм гуманитар ушэтынхэмклэ иинститут епхы-гъэх. 1979-рэ илъэсым кышчыкълэдагъэу 1987-рэ илъэсым нэс мы институтым фольклорым ыкли литературэм исек-тор ипэцагъ.

Налэ Заур научнэ, литературэ-критикэ, публицистикэ Иоф-шлэгъэ 200-м ехуэ кылэкълэныгъ, дунэе, зэрэурысые ыкли чыналэу научнэ конференцие пчъагъэмэ докладхэр кьа-щишлэхуэ ахэлэжьагъ. Адыгэ филологиемрэ ыкли культу-рэм итарихэрэ яхьыллагъэхуэ Заур кыдыгъэклыгъэмэ ащы-щэу блыр монографии Иофшлагъэх ыкли сборникых. А саты-рым кыхэхгъэушхьафыкыгъэ чыллэ шызылыгъэхэр тхылх-хуэ «Адыгэмэ якультурэ итарихь шыщ» (1978), «Адыгэ-мэ якультурэ итарихь фэгъэхьыгъэ этюдхэр» (1985), «Джэ-гуаглохэр» (2011).

Налэ Заур ыналэ тетэу мэхьанэ ин зилэ научнэ Иофшлагъэхуэ «Къэбэртэе литературэм итарихь фэгъэхьыгъэ очеркхэр», «Адыгэ лэапкъ ордэхэмрэ ордэдышхохэмрэ» (томищ хуэ-хуэ), «Къэзаныкыо Джэбэгъ итаурыхьхэр» ыкли нэмыкълхэр кыдэклыгъэх.

Налэ Заур сэнущыгъэшхо зыхэлэ литературоведэу зэрэ-щытыр анахуэу кызылэзгъуагъэр ягъэпсыклэ кыгъэнафэ-зэ, научнэу кызырэхифхэзэ материалхэр кыгъэхьазырхи кызызехуэтхэр «Къэбэртэе поэзием иантологие» (1957), «Адыгэ литературэм икысжаплэ иантологие» (2010), «Къэ-бэртэе клээлшыкълэу литературэм иантологие» ыкли кьэбэртэе пшысэхэр тетэу зызэрэгъафэхэр, дунэе лэапкъхэм япшысэ анахэ дэгъухэм ащыщэу шгъэ кьэбэртэябзэклэ зызэредзэклэ-хэр ары.

Лэапкъымклэ анахэ Иоф лъаплэу З. М. Налом ыгъэцэ-клагъэр фольклорым иугъоин фэгъэхьыгъэ экспедицие пчъа-гъэу зэхышгъэмэ кьаклэклогъэ адыгэ лорылуатэм иналмэс-налкьутацэхэм хэз афимышлэу кьагъуаехи, мыкълэдыжыныу кызырэтфышинагъэхэр ары. Ахэр джы Къэбэртэе-Бэлъкьар Республикэм гуманитар ушэтынхэмклэ иинститут ихьар-зынэщ анахэ зэрыгушхоу щалыгъых. Наукэу игъашлэ зэри-пхыгъэм Налэ Заур иаужырэ жыкышгъэгъу нэс фэшпы-кыуэ кыхыгъэ. Мэхьанэшхо дэдэ зилэ итворческэ ыкли на-учнэ Иофшлагъэхэм атефэрэ уасэ кыфашлэу шытхууцлэ инхэр кыфагъэшшошагъэх: Абхъаз Республикэм культу-рэмклэ изаслуженнэ Иофшлэ, КъБР-м шлэныгъэхэмклэ иза-служеннэ Иофшлэ, КъБР-м инароднэ тхаклу.

З. М. Налом Иофшлагъэхэр сэнэхьатым ифэлэзныгъэ, акьылым ыкли гупшысэм янагъэ япашхьэхуэ мыкълэдыжыуэ кьээнэщых. Фольклорым, джэгуаглом исэнэхьат, мифоло-логием, лорылуатэм ыкли литературэм ятарихь, джырэ ли-тературэр зэрэклорэм афэгъэхьыгъэх. Ахэмклэ адыгэ куль-турэр игъэклотыгъэ дунэе контекстым хатхагъ. Ащ ихьа-тырклэ адыгэ лэапкъым илэужхуэ джырэ лэахьанэм псэу-хэрэр рыгушхонхэ алэклы, урысыбзэр зышлэрэ тхылхеджэ-хэм алэблэсых.

Налэ Заур иусэхэр псэлэу зэгъэкълэу ишэпхьэшлх, гупшысэ куу ахэлэ, художественнэ шлогъабэ ял ыкли адыгэ литературэм иклассикэу шытых. Адыгэ литературэм ихэ-хьоныгъэ анахэ мэхьанэшхо зилэ лъэоянэу плытэмэ хуэшт ащ инновеллэхэр зыдэт тхылхуэ «Къэрэу закър» адыгэ ли-тературэм кызырэхьагъэр, нэужым, бэмышлэу (2011), иклэрыклэу кызырэдэгъэклыжыгъэр.

З. М. Налор адыгэ лэапкъ фольклористикэм инаучнэ шко-лэ лъапсэ фэзышыгъэмэ ащыц. Ащ ригъэджэгъэ фольк-лористхэр, литературоведхэр лэужуэ рэгъушхох. Клэзэгъэ-джэ акьылышхом шхьэклафэу фырялэр гъунэнч.

Налэ Заур сыдыгъоклы ишэн-хабзэхэмклэ кьахэшхуэ, Чер-кесиер зэцлэрыло лэахьанэм щыпсэуштыгъэ адыгэхэм яхэ-бзагъэу ыгъэлаплэщтыгъэхэр зэрихьэхуэ шытыгъ. Умызэ-фэныр ыгу ыштэщтыгъэп, лыгъэшхо хэлхыгъ, зышчы-клагъэм лэапкъым пае пшгъэдэклыжэ зыфишлыным тещы-ныхуэу шытыгъэп, цыфмэ пащэу кьагъэнафэщтыгъ, Кав-казым щалыгъэрэ политикигъ. Общественнэ движениеу «Адыгэ хасэр», Дунэе черкес Ассоциациер зэхэзышгъэхэм ар ахэтгыс.

Налэ Заурбый Мыхьамэт ыкъо исэнэхьатэгъухэм, иныб-джэгъухэм ыкли ыгъэсагъэхэм агу имыкыжыуэ кыинэшт — шлэныгъэлэу джырэ кавказзэгъэшлэныр зыфэдэщтыр кьэзыгъэнэфагъэу, анахуэу нарт фэдэу, адыгэ лэапкъыр сьд фэдэрэ лэахьанэ кьэзыгъэдэхэрэ зэрыгушхорэ цыфэу.

Бырсур Б.М., Бэджан М.Б., Бузар А.К., Гыш Н.Т., Губжыкыо М.Н., Емык Н.Х., Клырг А.Ю., Мэкьулэ Дж.Х., Пашты М.М., Пэнэшу А.Д., Тхьаркыо Ю.А., Тэу Н.А., Унэрэкыо Р.Б., Хьоткыо С.Х., Хьанэхуэ Р.А., Цукыо Н.М., Шхьэлэхьо А.А., Шашлэ К.Г., Шашлэ Ш.Е., Мамый Р.Хь.

УПСАУНЭУ УФАЕМЭ

МЫЭРЫСЭР анахыбэу шъоушыгъу зыхэлъ пхъэшхъэ-мышхъэхэм ащыщ. Ащ нэмык-лэу бэу мышкыагъэщы кислотар, пектиныр, железэр, витаминэу С-р. Анахыбэу аужыри-тур зыхэлхэр мыларыс хэфэ лъэпкхэр (ранетыр, семеренкэр, антоновкэр) арых.

АЙВАМ «дубильнэ вещество» зыфалорэр бэу зэрэхэлхэр кы-е.

Абрикосыр

Медицинэм мыр чыгым кыныкыгъагъэу гъэгъу-гъэу шагъэфедэ. Калиир ыкы железэр мыш бэу зэрэхэлхэм фэшл бзыл-фыгъэ лъэрмышхъэхэм ыкы лъы маклэ зыкытхэм (анемие зилэхэм) ашхын фаеу щыт. Мы пхъэ-шхъэ-мышхъэр лъэшэу кыахъагъэ гу-лътхэм уз зилэхэм.

* Абрикос гъэгъугъэр (кура-гар) ашхынэу арао гум тэрэ-зэу Иоф ымышлэм, лъыр тэрэ-зэу пкышъоным кыщеме-клогымэ, гуузым зэрелазэхэрэ-лэзэгъу уцхэр бэу зыгъэфедэхэрэм, инфаркт зилагъэхэм, нэмыкхэм.

* Абрикосым кыкыгъыгъэ псыр (сокур) зэпахырэ узхэм организмэр апэуцужынымыкы-кыагъэ кызытырэ амалышлоу щыт, адэбз узми ар нэиуекло, псыфаллэ умыллэнымыкы, тем-пературэр ебгъэхынымыкы ама-лышлу мэху.

Шуфэсакъ! Шъоушыгъур бэу зэрэхэлхэм кыахъагъэ (про-цент 20) абрикосым ыкы ащ ипс фэсакъынхэ фае шъоу-шыгъу уз зилэхэр.

Зэрэбгъэфедэщтыр, зыбгъэфедэщтыр
Анемием, гу-лътхэм узхэм, жъэжыгъэхэм агъэгумэкыгъэхэрэм

Хэта зимыкласэхэр тишъолхыр зэрэбайхэ пхъэшхъэ-мышхъэхэмэр мэрко, цум-пэ зэфэшхъафхэмэр. Ахэм джыдэдэм ягъо шъыпкышъ, ащыщэу узыфаер кыа-хэпхын плъэкыщт. Илъэс реным тибэ-дээршыплэхэм ахэр ащыбгъотынхэу щытми, гъэмафэм зигъо хъурэм шуа-гъэу илэр кымафэм нэс кызэрэщыкыларэр гъэнэфагъэ. Мыхэм псауныгъэмкы мэхъанэу ялэр зэкы кыэппчын плъэкынэп, ау ащыщхэм

цыфым ипсауныгъэкы федэу кыахы-рэм, лэзэкы амалэу ялэхэм ягугъу кыэт-шы тшлоигъу. Ары, пхъэшхъэ-мышхъэхэм ыкы мар-клогхэм, цумпэхэм пкышъонымкы шуа-гъэу ахэлхыр бэ, ау ахэр ыкы ахэм псэу (сокэу) кыагъэкыларэр жъугъэу жъугъэфедэным ыпэкы ягъэ кышъоным ылыгъэ-кышътмэ зыщыжъугъэгъэзэн фае. Сыда плэмэ щылэх мыхэм ащыщхэр кызызэмы-кыларэ узхэр.

шлуцлэр дэгъу пкышъоным кыагъэ илэнымыкы.

СМОРОДИНЭ ПЛЫ-ЖЫР зэрэтекырэ шылэп шлу-цлэм, ау мыш железэу, витамин С-у хэлхэр бэкы нах маклэх.

ЦУМПЭМ, МАЛИНЭМ ана-хыбэу ахэлхыр шъоушыгъур, витаминэу С-р ыкы клетчаткэр ары. Мы мэрко лъэпкхэр кы-зымыкыларэ клэлэцкыларэ шылэ-хэшъ, уфэсакыгъэ ахэр яптын-хэ фае. Пэтху-лутху хъугъэхэм, чылыгъэ кызыгъагъэхэм ялэзэ-гъэнымыкы мыхэр дэгъу дэдэх.

ОБЛЕПИХЭР адрэ маркло-хэм зэрэтекыларэ дагъэр бэу зэ-

рэхэлхыр ары. Джащ фэдэу ар бай аскорбиновэ кислотамкы ыкы каротинымкы. Лэзэным ылыгъэнымыкы ар загъэфедэрэр нэгъу-кытхы узхэм апап.

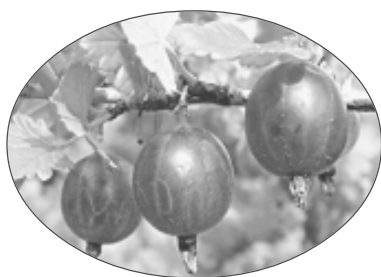
КЫШЦЛЭР, ЧЭРЭЗЫР, АБРИКОСЫР, КЫЩЭР банх шъоушыгъу, минеральнэ ве-щество зэфэшхъафхэмкы, органи-ческэ кислотэхэмкы. Абрико-сымрэ кыщэмрэ калиир ыкы каротиныр бэу ахэлъ, пхъэгъу-лым — железэр.

ЗэрэЛэшлухэм ИМЫЗАКЪОУ...

ушыгъаты илэшлугъэ зыфэдэм. Ащ бэу хэлхыгъэ железэр, вита-минэу С-р ыкы каротиныр.

КЪУЖЪЫМ шъоушыгъоу хэлхымыкы мыларысэм фэд, ау шуагъэу илэр ащ нах макл, сы-да плэмэ витаминэу ыкы кали-им ищыгъоу кыахъагъыларэр бэп.

ГРАНАТЭМ шъоушыгъур, железэр, фолиевэ ыкы лимон-нэ кислотар бэу хэлъ. Ащ кы-кыларэ псым организмэр кыа-гъэ кырыты, зэпахырэ узхэм апэуцужынымыкы ишуагъэ кыкы. Шум, жъэжыгъэхэм, нэгъум, клэлэцхэм ялэзэгъэным-кы ар амалышлоу щыт.

ЖЪГЪЫРБЭМ (крыжовни-кы) шъоушыгъу хэлъ, органи-ческэ кислотэхэмкы, калиим ищыгъу кыкы бай.

СМОРОДИНЭ ШЛУЦЛЭР ви-таминэу С-мкы анах мэрко

байхэм ащыщ. Ащ бэу хэлхыгъэ железэр, калиир, органическэ кислотэхэр, шъоушыгъур. Лэзэ-ным ылыгъэнымыкы мыр агъэфедэ нэгъу-кытхы узхэм ыкы пэт-ху-лутху апае. Смородинэ

Лэзэкы амалэу ялэхэр

* Мы узхэм ащыщ зилэхэм мафэ кыс абрикосым кыкыгъэ псы (сок) стэчан-стэчан-итлу ешъохэз ашылэм, ишуа-гъэ кыкы.

* Мы дэдэр дэгъу зынэхэм кыащыкылагъэхэмкы.

Атеросклерозыр

* Лыупкыатэмкы е миксе-рымкы бгъэушкыошхэр абрикос гъэгъугъэ граммы 100. Мафэм 2 — 3 джэмышхыгъэ зыры-зэу ар пыхыгъэ пыхыщт.

Зыгу узыхэрэм ыкы шъоушыгъу уз зилэхэм

* Абрикос гъэгъугъэу граммы 50 пыхынышъ, лыупкыатэм кыдэгъэжыгъэ щыт. Ащ хэгъэ-хыошхэр псы гъэгъэжыгъэ стэчан ыкы сыхъати 2 — 4 цыбгъэ-тыщт. Стэчаным ызыныкыо фэдиз ибгъахъозэ мафэм цэгъэгъэу уешъозэ пыхыщт.

* Мафэ кыс абрикос гъэгъу-гъэ граммы 50 — 70-рэ пыхымэ дэгъу.

Пшэрышъ хъухэрэм

* Абрикос гъэгъугъэу граммы 300-р лыупкыатэм дэгъэжыгъэ-нышъ, ащ хэгъэжыгъэ абрикосым (сок) литрэныкыо. Зы мафэ хэгъэ-хыгъэ горэм ащ нэмыкы умышхэу плэгъэгъэу ар пыхыщт. Тхэ-мафэм зэ арэуцэтэу пыхын фае.

Косметикэр

Нэгъушъом
дагъэр кыахъагъэу щытмэ («жирная кожа» зыфалорэр)

* Абрикосымрэ (шъуамплэр тепхынышъ) цэ шлолугъэмрэ зэфэдизэу зэхэлхъанхэшъ, дэгъоу зэхэгъэжыгъэу хъуагъэу, цыпфэщт. Такыкы 20-рэ ар нэгъушъом тебгъэжыгъэнышъ,

псы фабэкы зыпхъагъыщт.

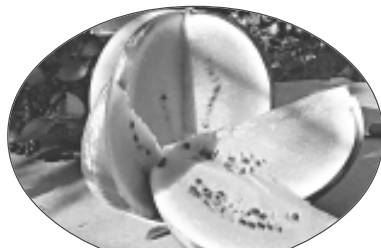
Псынкыгу гъушъэ хъурэ нэгъушъор

(«сухая кожа» зыфалорэр)

* Ар нахъ шъабэ хъуным фэшл клэнкы кургъур хэгъэ-жыгъэу цыпфэжыгъэнышъ из абрикосым кыкыгъыгъэ псым (соком). А зэхэгъэжыгъэу нэгъушъом дэгъоу хэгъахъэзэ цы-пфэщт. Такыкы 20 зытешлэкы, псы фабэкы зыпхъагъыщт.

Хъырбыдзыр

Мыр зэрэлэшлум имыза-кыоу, цыфым ипсауны-гъэкы шлогъабэ хэлхэу агъэунафыгъ, уз зэфэ-шхъафхэм ялэзэгъэ-нымкы амалышлоу щыт.

Кыпшхъэ зырытылэхэр мэузыхэмэ

* Мафэ кыс пыхын фае кы-рапыз бзыгы 3 — 4. Ащ ды-кыгъоу врачым кыгъэгъэгъэу лэзэгъу уцхэм уяшъошх.

Атеросклерозыр

* Мафэхэр бгъэнэфэнхэ фае: пцэжыгъэм хэшлэжыгъэхэр, кыс гъэушкыошхэр (творог), мыларысэр, хъырбыдзыр зыцы-пыхыгъэхэр (ахэм анэмыкы зы-мыгъэфедэхэр мафэхэр). Кы-рапызым «имафэ» кызысырэм кылограммыр ныкыорэ пыхын фае, тфэгъэгъэу ар пыхыным тебгъэжыгъэнышъ.

Кытхы гъуыры етагъэмэ е пшыгъэмэ

* Кырапыз кышъоу гъэгъу-гъэу ыкы жъэгъэу укытэгъэ грам-мы 100-м клэнкыщт псы гъэ-жыгъэу стэчанитлу ыкы мэ-учыгъыгъэ цыбгъэтыщт. Ар клэгъэжыгъэнышъ, мафэм стэчанныкыо зырызэу плэгъэгъэ-у уешъошх.

Шхъэузыр

* Мыкыкы лэнылэгъушлоу щыт хъырбыдзыр. Гъонткы-гъуанткыоу ащ ипс стэчан-итлу ипшыщт.

* Хъырбыдзыр шомплэ лужъур натлэм ыкы дэгъэжыгъэхэм атеплхъэу дэгъоу клэнпхэмэ, ишуагъэ кыкы.

Гушъахъэ уилэмэ

* Хъырбыдзыр ащкы лэ-нылэгъу кыпфэхыщт. Зы стэ-чаным изэу ащ узешъорэм, гу-шъахъэу текыщт.

Зэз щэрыбым, ззкылаплэхэм мыжы арыхыгъэмэ

* Пцэжыгъэнышъ ыкы пчы-хъэшхъахъэм хъырбыдзыр кило-граммыкыо зырыз пыхымэ дэгъу. Ау цэдэгъэуахъэм псы-чылыгъэ зыгъэ (фильтрэм клэ-гъэжыгъэ) уешъошх, нэмыкы пыхыщтэп.

Гулынтфэ уз (ишемическая болезнь сердца) зилэхэм

* Зы хъэрбыдзым (мын дэ-дэм) псыр (сокур) кыкыгъы-нышъ, ащ хэгъэжыгъэу мылэ-рыситлэм кыагъэжыгъэ псыр. Мафэ кыс а зэхэгъэжыгъэу фэдэу стэчанитлу ипшыгъэу пыхыщтэп.

Машлом ыстыгъэм

* Хъырбыдзыр гъэгъыгъэу такыкы машлом ыстыгъэм теп-лхъэмэ, мэфи 2 — 3-кы ар ху-жыгъыщт.

Кыпшхъэшъэу узыр (остеохондрозыр)

* Мы узыр зилэхэмкы зы лэзэ-кы амал кыахъэгъэщы. Градус 37-рэ зылыгъ псэу ваннэм игъэ-хъагъэм хэгъэжыгъэу псыр ыкы ащ хэгъэжыгъэу граммы 200 — 300 фэдиз хъурэ хъырбыдзыр бзы-гъэ (шъуамплэр темыхэу). Та-кыкы 20-рэ ащ узешъошх. Зы мафэ тешлэмэ, ятлонэрэ мафэм арэуцэтэу пыхыгъэ, гъэгъэу 15 ащ фэдэ псыр бгъэгъэгъэмэ, узыр хэгъэжыгъэу ары народнэ медицинэм кызырыларэр.

Косметикэр

Зэлхъанэу ежыгъэу нэгъушъом

* Хъырбыдзыр джэмышхы-шхыщтлэр хэгъэжыгъэу ко-дэжыгъэу джэмышхышхъэм ыкы дэгъоу зэхэгъэжыгъэу, нэгъушъом ыкы пыхыгъэу ащы-пфэщт. Такыкы 15-рэ тебгъэ-жыгъэу.

Псынкыгу гъушъэ хъурэ нэгъушъор

* Ар нахъ шъабэ мэху хъыр-быдыр псым хэгъэгъэу бзыуцы-фымкы плэкы хъумэ е кыра-пыз бзыгъэу плокы цыкыларэ цып-фэ хъумэ.

Гъэмафэм жъугъэу шылэ
пхъэшхъэ-мышхъэхэм,
цумпэ лъэпкхэм шуа-
гъэу ахэлхыр кызыгъэ-
жъугъэфед. Псауныгъэ
хэти илэнэу тыфэлалэ.

Зыгъэжыгъыгъэр
ЖАКЫМЫКЪО Аминэ.

Адыгэ Республикэм и Закон

Фэтэрыбэу зэхэт унэхэр Iахь зэхэлъ шыкIэм тетэу зэрагъэпсыхэрэм ыкIи амыгъэкошырэ нэмыкI псэуальэхэм зэралъыплъэхэрэмкIэ ишыкIэгъэ документхэр ухэсыгъэнхэм епхыгъэ полномочиехэр зэрагъэцакIэхэрэм ехылагъ

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм 2012-рэ илээсым мэкъуогъум и 20-м ыштагъ

Федеральнэ законэу N 214-р зытетэу «Фэтэрыбэу зэхэт унэхэр Iахь зэхэлъ шыкIэм тетэу зэрагъэпсыхэрэм ыкIи амыгъэкошырэ нэмыкI псэуальэхэм зэралъыплъэхэрэмкIэ ишыкIэгъэ документхэр ухэсыгъэнхэм епхыгъэ полномочиехэр зэрагъэцакIэхэрэм ехылагъ» зыфилоу 2004-рэ илээсым тыгъэгъазэм и 30-м аштагъэр гъэцэ-кIагъэ хъуным епхыгъэу щыт мы Законыр.

А 1-рэ статъяр. Фэтэрыбэу зэхэт унэхэр Iахь зэхэлъ шыкIэм тетэу зэрагъэпсыхэрэм ыкIи амы-

гъэкошырэ нэмыкI псэуальэхэм зэралъыплъэхэрэмкIэ ишыкIэгъэ документхэр ухэсыгъэнхэм епхыгъэ полномочиехэр зэрагъэцакIэхэрэм ехылагъ

Фэтэрыбэу зэхэт унэхэр Iахь зэхэлъ шыкIэм тетэу зэрагъэпсыхэрэм ыкIи амыгъэкошырэ нэмыкI псэуальэхэм зэралъыплъэхэрэмкIэ ишыкIэгъэ документхэр а унэхэм ягъэпсын зIахь хэлъхэм къатын фаехэр Адыгэ Республикэм иминистрэхэм я Кабинет еухэсх.

Я 2-рэ статъяр. Мы Законом кIуачIэ иIэ зы-хьурэр

Официальнэу къызыхаутырэм ыуж мэфишI зытешIэкIэ мы Законом кIуачIэ иIэ мэхъу.

Адыгэ Республикэм и Лышъхъэу
ТХЪАКIУЩЫНЭ Аслъан

къ. Мыекъуапэ,
мэкъуогъум и 28-рэ, 2012-рэ илээс
N 101

Адыгэ Республикэм и Лышъхъэ и Указ

Пщыныжъ зытелъхэм афэгъэгъугъэным илофыгъохэмкIэ Комиссиеу Адыгэ Республикэм и Лышъхъэ дэжъ щызэхэщэгъэм хэтхэм зэхъокIыныгъэ афэшIыгъэным ехылагъ

Урысые Федерацием и Президент и Указэу N 1500-р зытетэу «Урысые Федерацием ишъолгырхэм пщыныжъ зытелъхэм афэгъэгъугъэнымкIэ комисиесхэр ащызэхэщэгъэхэм яхылагъ» зыфилоу 2001-рэ илээсым тыгъэгъазэм и 28-м къыдэкIыгъэм тегъэпсыхъагъэу унашъо сэшIы:

1. Пщыныжъ зытелъхэм афэгъэгъугъэным илофыгъохэмкIэ Комиссиеу Адыгэ Республикэм и Лышъхъэ дэжъ щызэхэщэгъэу Адыгэ Республикэм и Лышъхъэ и УказкIэ ухэсыгъэ хъугъэм мыщ фэдэ зэхъокIыныгъэхэр фэшIыгъэнхэу:

1) Комиссием Хь. Хь. Гъуагъор, В. Хь. Зэфэсыр, А. Хь. Къулэр, Л. Хь. Мамыр, М. Хь. ХъутIыжыр хэгъэкIыгъэнхэу;

2) мы къыкIэлъыкIохэрэр Комиссием хэгъэхъэгъэнхэу: а) Березин Геннадий Николай ыкьор, Адыгэ Республикэм хэгъэгу кIоцI ИофхэмкIэ и Министерствэ иполице (общественнэ порядкэр къэухъумэгъэнымкIэ) ипашэ игуадз;

б) Дорошенко Светланаэ Василий ыпхъур, общественнэ организациеу «Адыгэ Республикэм ибзылъфыгъэхэм я Союз» зыфиорэм итхъамат;

в) Мамый Алий Сэлэтчэрые ыкьор, Адыгэ Республикэм и Адвокат палатэ ипрезидент, урысые общественнэ организациеу «Урысыем ииюрисхэм я Ассоциацие» зыфиорэм и Адыгэ къутамэ хэт;

г) Сихъу Хъазрэт Руслъан ыкьор, апшъэрэ гъэсэныгъэ зышарагъэгъотырэ федеральнэ къэралыгъо бюджет уч-

реждениеу «Мыекъопэ къэралыгъо технологическэ университетыр» зыфиорэм технологиесхэмкIэ, машинэхэмкIэ ыкIи гъомылапхъэхэм якъыдэгъэкIынкIэ агъэфедэрэ оборудованиесхэмкIэ икафедрэ ипашэ, профессор;

д) Усачева Любовь Алексей ыпхъур, псауныгъэм икъэухъумэн илофышIэхэм япрофсоюз и Адыгэ республикэ организацие итхъамат.

2. ЗыкIэтхэхэрэ мафэм щыублагъэу мы Указым кIуачIэ иIэ мэхъу.

Адыгэ Республикэм и Лышъхъэу
ТХЪАКIУЩЫНЭ Аслъан

къ. Мыекъуапэ,
бэдззогъум и 10, 2012-рэ илээс
N 151

Адыгэ Республикэм ИофшIэнымрэ социальнэ хэхъоныгъэмрэкIэ и Министерствэ иунашъу

Къэралыгъо пшъэрылтым игъэцэкIэнкIэ Адыгэ Республикэм ИофшIэнымрэ социальнэ хэхъоныгъэмрэкIэ и Министерствэ и Административнэ регламентэу «Зыныбжъ икьугъэхэу япсауныгъэ изытеткIэ узылыплъэн фаеу щытхэм япхыгъэ ИофшIэныр Адыгэ Республикэм щызэхэщэгъэныр» зыфиорэр ухэсыгъэным фэгъэхьыгъ

Адыгэ Республикэм иминистрэхэм я Кабинет иунашъоу N 138-р зытетэу «Адыгэ Республикэм икъэралыгъо хабзэ игъэцэкIэкIо органхэм къэралыгъо фэло-фашIэхэм язэшIохынкIэ административнэ регламентхэр зэрэзэхэгъэуцохэрэ ыкIи зэрахъэсхэрэ шыкIэм ехылагъ» зыфилоу 2011-рэ илээсым бэдззогъум и 12-м аштагъэм тегъэпсыхъагъэу унашъо сэшIы:

1. Къэралыгъо пшъэрылтым игъэцэкIэнкIэ Адыгэ Республикэм ИофшIэнымрэ социальнэ хэхъоныгъэмрэкIэ и Министерствэ и Административнэ регламентэу «Зыныбжъ икьугъэхэу япсауныгъэ изытеткIэ узылыплъэн фаеу щытхэм япхыгъэ ИофшIэныр Адыгэ Республикэм щызэхэщэгъэныр» зыфиорэр ухэсыгъэнэу.

2. Къэбар-правовой отделым (О. В. Долголенкэм): — Адыгэ Республикэм ИофшIэнымрэ социальнэ хэхъоныгъэмрэкIэ и Министерствэ исайт ыкIи Адыгэ Республикэм икъэралыгъо хабзэ игъэцэкIэкIо органхэм яофициальнэ сайт мы унашъор къаригъэхъанэу;

— гъэзетхэу «Советскэ Адыгеимрэ» «Адыгэ макъэмрэ», джащ фэдэу мазэм зэ къыдэкIырэ сборникэу «Адыгэ Республикэм изаконодательствэ зэхэугъоягъэхэр» зыфиорэм къыхаутыным пае мы унашъор алэкIыгъэхъанэу;

— Урысые Федерацием исубъектхэм яшэпхъэ правовой актхэм яфедеральнэ регистрэ хагъэхъаным пае мы

унашъор Урысые Федерацием юстициесхэмкIэ и Министерствэ и ГъэлорышIапIэу Адыгэ Республикэм щыIэм фигъэхъынэу.

3. Министрэм иапэрэ гуадзэу А. Т. Осмэным унашъом игъэцэкIэн зэрэкIорэм лъыплъэнэу пшъэрылъ фэшIыгъэнэу.

4. Официальнэу къызыхаутырэм ыуж мэфишI зытешIэкIэ мы унашъом кIуачIэ иIэ мэхъу.

Министрэу Наталья ШИРОКОВА

къ. Мыекъуапэ,
мэкъуогъум и 25-рэ, 2012-рэ илээс
N 126

Адыгэ Республикэм ИофшIэнымрэ социальнэ хэхъоныгъэмрэкIэ и Министерствэ иунашъу

Адыгэ Республикэм ИофшIэнымрэ социальнэ хэхъоныгъэмрэкIэ и Министерствэ и Административнэ регламентэу «КIэлэцIыкIухэм языхъэпсэфыныр япсауныгъэ игъэпытэнрэ язэхэщэн» зыфиорэм иухэсын ехылагъ

Федеральнэ законэу N 210-р зытетэу «Къэралыгъо ыкIи муниципальнэ фэло-фашIэхэр язгъэгъотыгъэнхэм ехылагъ» зыфилоу 2010-рэ илээсым бэдззогъум и 27-м, Адыгэ Республикэм иминистрэхэм я Кабинет иунашъоу N 138-р зытетэу «Адыгэ Республикэм икъэралыгъо хабзэ игъэцэкIэкIо органхэм къэралыгъо пшъэрылхэм ягъэцэкIэн ыкIи къэралыгъо фэло-фашIэхэр афызэшIохыгъэнхэм япхыгъэ административнэ регламентхэр зэрэзэхэгъэуцохэрэ ыкIи зэрахъэсхэрэ шыкIэм ехылагъ» зыфилоу 2011-рэ илээсым бэдззогъум и 12-м аштагъэм ыкIи Адыгэ Республикэм иминистрэхэм я Кабинет иунашъоу N 218-р зытетэу «Адыгэ Республикэм ИофшIэнымрэ социальнэ хэхъоныгъэмрэкIэ и Министерствэ илофыгъохэр» зыфилоу 2009-рэ илээсым шэкIогъум и 12-м къыдэкIыгъэм атегъэпсыхъагъэу унашъо сэшIы:

1. Адыгэ Республикэм ИофшIэнымрэ социальнэ хэхъоныгъэмрэкIэ и Министерствэ и Административнэ регламентэу «КIэлэцIыкIухэм языхъэпсэфыныр япсауныгъэ игъэпытэнрэ язэхэщэн» зыфиорэр ухэсыгъэнэу.

2. Адыгэ Республикэм социальнэ лъэныкъомкIэ цыфхэм яфэло-фашIэхэр зыгъэцэкIэрэ къэралыгъо учреждениесхэм, а министерствэм къепхыгъэу щытхэм яIэшъхъэтетхэм кIэлэцIыкIухэм языхъэпсэфыныр япсауныгъэ игъэпытэнрэкIэ ИофшIэныр Административнэ регламентым тетэу зэхэщэнэу.

3. Адыгэ Республикэм икъэралыгъо бюджет учреждениеу «Къэралыгъо ыкIи муниципальнэ фэло-фашIэхэр афызэшIохыгъэнхэмкIэ Гупчэр» зыфиорэм идиректор

путевкэхэр аратынхэм пае цыфхэм документхэр къызэраIахыштхэ шыкIэм епхыгъэ ИофшIэныр зехищэнэу.

4. Къэбар-правовой отделым (О. В. Долголенкэм): — мы унашъор Адыгэ Республикэм ИофшIэнымрэ социальнэ хэхъоныгъэмрэкIэ и Министерствэ исайт ыкIи Адыгэ Республикэм икъэралыгъо хабзэ игъэцэкIэкIо органхэм яофициальнэ Интернет-сайт аригъэхъанэу;

— мы унашъор гъэзетхэу «Советскэ Адыгеимрэ» «Адыгэ макъэмрэ», джащ фэдэу мазэм зэ къыдэкIырэ сборникэу «Адыгэ Республикэм изаконодательствэ зэхэугъоягъэхэр» зыфиохэрэм къыхаутыным пае алэкIыгъэхъанэу;

— Урысые Федерацием юстициесхэмкIэ и Министерствэ и ГъэлорышIапIэу Адыгэ Республикэм щыIэм мы унашъор УФ-м исубъектхэм янормативнэ правовой актхэм яфедеральнэ регистрэ хагъэхъаным пае Iэклигъэхъанэу.

5. Мы унашъом игъэцэкIэн зэрэкIорэм иуплэкIун министрэм иапэрэ гуадзэу А.Т. Осмэныр фэгъэгъэнэу.

6. Мы къыкIэлъыкIохэрэм кIуачIэ ямыIэжъу лытэгъэнэу:

— Адыгэ Республикэм ИофшIэнымрэ социальнэ хэхъоныгъэмрэкIэ и Министерствэ иунашъоу N 103-р зытетэу «КIэлэцIыкIухэм языхъэпсэфыныр япсауныгъэ игъэпытэнрэ язэхэщэн ехылагъ» зыфиорэ Административнэ регламентыр ухэсыгъэным ехылагъ» зыфилоу 2010-рэ илээсым мзлылъфэгъум и 20-м къыдэкIыгъэм;

— Адыгэ Республикэм ИофшIэнымрэ социальнэ хэхъоныгъэмрэкIэ и Министерствэ иунашъоу N 142-р зы-

тетэу «КIэлэцIыкIухэм языхъэпсэфыныр япсауныгъэ игъэпытэнрэ язэхэщэн ехылагъ» зыфиорэ Административнэ регламентыр ухэсыгъэным ехылагъ» зыфилоу 2010-рэ илээсым жъоныгуаIэм и 25-м къыдэкIыгъэм;

— Адыгэ Республикэм ИофшIэнымрэ социальнэ хэхъоныгъэмрэкIэ и Министерствэ иунашъоу N 183-р зытетэу «КIэлэцIыкIухэм языхъэпсэфыныр япсауныгъэ игъэпытэнрэ язэхэщэн ехылагъ» зыфиорэ Административнэ регламентыр ухэсыгъэным ехылагъ» зыфилоу 2010-рэ илээсым мэкъуогъум и 22-м къыдэкIыгъэм;

— Адыгэ Республикэм ИофшIэнымрэ социальнэ хэхъоныгъэмрэкIэ и Министерствэ иунашъоу N 313-р зытетэу «КIэлэцIыкIухэм языхъэпсэфыныр япсауныгъэ игъэпытэнрэ язэхэщэн ехылагъ» зыфиорэ Административнэ регламентыр ухэсыгъэным ехылагъ» зыфилоу 2010-рэ илээсым шэкIогъум и 1-м къыдэкIыгъэм;

— Адыгэ Республикэм ИофшIэнымрэ социальнэ хэхъоныгъэмрэкIэ и Министерствэ иунашъоу N 123-р зытетэу «КIэлэцIыкIухэм языхъэпсэфыныр япсауныгъэ игъэпытэнрэ язэхэщэн ехылагъ» зыфиорэ Административнэ регламентыр ухэсыгъэным ехылагъ» зыфилоу 2011-рэ илээсым мэкъуогъум и 6-м къыдэкIыгъэм.

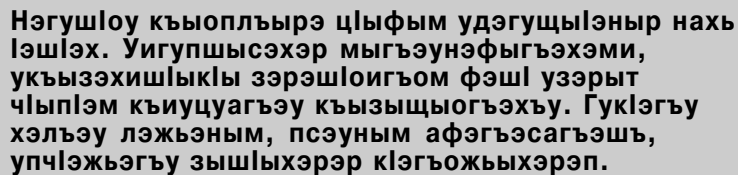
7. Официальнэу къызыхаутырэм ыуж мэфи 10 зытешIэкIэ мы унашъом кIуачIэ иIэ мэхъу.

Министрэу Наталья ШИРОКОВА

къ. Мыекъуапэ,
мэкъуогъум и 28-рэ, 2012-рэ илээс
N 133

Нэгүшлөү апэгъоклы

Унэгбо Іужьум шапІугь. Мэшэлахь, зэшыпхьу Абрэджхэр зым зыр нахь дэхьжьзу кьуаджэм дэсыгьгьх, шІукІэ ашІэштыгьгьх. Аминэт унагбо зехьэм ишгьхьгьусэу ХьакІ-мафэ кІэлэегьэджагь, зэгурыІоньгьэ ахэлъу зэдэпэуштыгьгьх. КІэлитІу зедэпІугь. Тахьыр кІэлэегьэджэ шІэньгьгьхэмкІэ кандидат, Краснодар дэт

«Аминэт тигъээзет иныбджэгъушлү» къэсэлоркI икыуштIп. Аш ишлугагъэкI цыфхэм яфэл-фашлэхэр къуаджэм дэгъоу шагъэ-цакIэх. Хэгъгъу ззошхэм инветарану Бэгъгъэ Айдэмыркъан шын-джыкIэ почтэм ипаштIу Аминэт Iоф ышIэнэу ригъээжыгъагъ. Айдэ-мыркъан кызысыштIхужыныр иклIсагътI, арэу шытIм, тхылI

Сурэтым итыр: **ЕмтЫль Ами-
нэт.**

Редактор
шъхьаІэм
ишъэрылъхэр
зыгъэцакІэрэр
иапэрэ гуадзэу

ПшъэдэкIыжъ
зыхьырэ
секретарыр
ХЪУРМЭ
Хъусен

редактор пшхьялэм
иапэрэ
гуадзэр:
52-49-44,
редактор гуадзэр-
пшгэдэкукыжь зы-
хырэ секретарыр:
52-16-77.
E-mail:
adygvoice@mail.ru

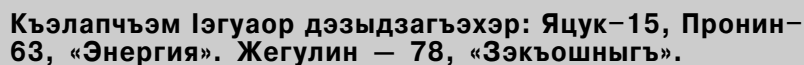
**Зыцаушыхьаты-
гьэр:**
Урысые Федерацием
хэутын Иофхэмклэ,
телерадиокьэтын-
хэмклэ ыкIн зэлъы-
гэсыклэ амалхэмклэ
и Министерствэ
и Темыр-Кавказ
чыпIлэ гьэлоры-
шIапI, зэраушыхьа-
тыгьэ номеры
ПИ № ТУ 23-00916

Зыыхаутырэр
ОАО-у
«Полиграф-ЮГ»,
385000,
кь. Мыекъуапэ,
ур. Пионерскэр,
268

Пчъагъэр
4160
Индексхэр
52161
52162
Зак. 2303

Хэутыным
ушдыкИэтхэнэу шыт
уахьтэр
Сыхьатыр 18.00
ЗышдыкИэтхэгьэхэ
уахьтэр
Сыхьатыр 18.00

ЕшІэкІэшІур кыгыгыщта?

Метрэ 20-м кышымыктуу Игорь Жегулинын тазыркы «Энергием» икылапчыз дауи, пчыагыр 1:2 хыугы. «Зкышныгыр» хыа-кымэ ягыбапшэмэ, теклоныгыр кыдыхын ыльэкыштыгызу тлорэп. Натхы Амир апэрэ такыкы 45-м тлогыогого хыа-кымэ якылапчыз дзуагы, джары бысымхэм «Энергием» икылапчызтутэу В. Поляковхы хыпшыкылу зра-

Тифутболистмэ гуетынынгэ ахэмылгыгээу пфэлоштэп, ау теклоныгээр кыдаыхыным фэхьа-зырыгэхээу, ешлэклэ дэгүү кьагэ-лэьгэуагээу тлыгээрэп. Ар кызышкырыкыларэм тренерхэм аш-хьэхээр «ыгээузынхэ» фэе.

«Энергием» итренер шъхьалэу
Артем Куликовыр Краснодар

Тикъэлапчъэ метрэ 25-рэ фэдизкIэ пэчыжьэху командэмэ яфутболистхэр зэутэкIыгъэх. Шапхъэхэр «Энергием» иешIако

**«КЪЫБЛЭМ»
зэрэщешIагъэхэр**

«Торпедо» — «Черноморец» — 1:1, «Мэшыкью» — «Биолог» — 2:0, СКА — «Дагдизель» — 0:2, «Олимпия» «Алания-Д» — 2:1, «Волгарь» — «Астрахань» — 1:3, «Тананрог» — «Митос» — 1:2, КТГ — «Ангвшт» — 0:0.

ЧыпІэу зыдэщытхэр

1. «Астрахань» — 9
2. «Дагдизель» — 6
3. «Митос» — 6
4. «Олимпия» — 6
5. «Черноморец» —
6. «Ангушт» — 4
7. «Волгарь» — 3
8. «Мэщыкью» — 3
9. «Энергия» — 3

10. СКА — 1
11. «Алания-Д» — 1
12. «Славянский» — 1
13. «Биолог» — 1
14. «Торпедо» — 1
15. КТГ — 1
16. «Зэкэшныгъ» — 0
17. «Таганрог» — 0.

Сурэтым итыр: «Зэкъошны-гъэмрэ» «Энергиемрэ» футбол зэлэшлэх.

*НэкIубгъор
зыгъэхъазырыгъэр
ЕМТIЫЛЪ Нурбый.*